

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Університет Ауреля Влайку (Румунія)
Університет «Лучіана Блага» (Румунія)
Центральна бібліотека Болгарської
Академії наук (Болгарія)
Коледж Санта-Фе (США)
Державний університет Сан-Паулу (Бразилія)
Університет Метрополітен Лондон (Великобританія)
Національний університет «Одеська політехніка» (м. Одеса)
Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)
Державний архів Полтавської області
Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
25 листопада 2025 року**

Полтава

комунікації. Том 30 (69) № 4 Ч. 2 2019. С. 188–193. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/part_2/4-2_2019.pdf (дата звернення 12.11.2025).

Ганна Савонова

м. Полтава

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ГІПЕРІНФОРМАЦІЇ

Сучасне суспільство прийнято називати інформаційним суспільством, адже науково-технічний прогрес сприяв передусім збільшенню, накопиченню та поширенню інформації. Інформації стає настільки багато, що виникає перевантаження саме цим явищем матеріальної культури – настає гіперінформація.

Гіперінформація – це феномен перевантаження інформацією, який виникає в цифрову еру через стрімкий розвиток технологій, соціальних мереж, онлайн-ресурсів та штучного інтелекту. Цей термін відображає ситуацію, коли обсяг доступної інформації перевищує можливості людини для її обробки, що призводить до проблем з фільтрацією, верифікацією та ефективним використанням даних. За оцінками експертів, щодня генерується понад 2,5 квінтільйонів байтів даних, що ускладнює орієнтацію в інформаційному просторі.

Традиційна роль бібліотеки як репозиторію фізичних носіїв знань – книг, журналів, архівів – радикально трансформується під впливом цифровізації. Бібліотеки еволюціонують від пасивних сховищ до активних центрів управління знаннями, де акцент робиться на цифрових ресурсах, таких як електронні бази даних (наприклад, JSTOR чи PubMed), е-книги та мультимедіа [1]. Ця трансформація зумовлена глобальними викликами, такими як пандемія COVID-19, яка прискорила перехід до онлайн-сервісів, та війна в Україні, де бібліотеки стали центрами підтримки спільнот з доступом до цифрової інформації для освіти та психологічної допомоги. У інформаційному

суспільстві бібліотеки не просто зберігають знання, а формують культуру споживання інформації, допомагаючи подолати цифровий розрив і боротися з дезінформацією.

В умовах гіперінформації бібліотеки стають ключовими гравцями в забезпеченні інформаційної стійкості суспільства. Вони адаптуються до нових потреб користувачів, розширюючи функції для підтримки освіти, досліджень та соціальної інтеграції. Наприклад, під час пандемії багато бібліотек перейшли на віртуальні послуги, такі як онлайн-консультації та цифрові колекції, що дозволило підтримувати доступ до ресурсів навіть у кризових умовах.

Трансформація ролі бібліотеки відбувається за кількома ключовими векторами, які відображають перехід від традиційних форм до цифрових екосистем.

По-перше, перехід від фізичних репозиторіїв до цифрових хабів. Бібліотеки перетворюються на віртуальні платформи з доступом до електронних ресурсів, онлайн-каталогів та хмарних сервісів. Це забезпечує безбар'єрний доступ до інформації в будь-який час і з будь-якого місця, усуваючи географічні обмеження. У гібридних моделях поєднуються фізичні та цифрові формати: наприклад, бібліотеки впроваджують цифрові архіви для збереження історичних матеріалів, як у проєктах Digital Public Library of America чи Europeana [5]. В Україні це проявляється в ініціативах з цифризації національних архівів, де бібліотеки стають центрами збереження культурної спадщини в цифровому форматі.

По-друге, розширення функцій бібліотек. Від простого надання книг бібліотеки переходять до ролі фасилітаторів інформаційної грамотності, кураторів контенту та центрів цифрової освіти. Вони допомагають користувачам орієнтуватися в гіперінформації, навчаючи критичному мисленню, боротьбі з фейковими новинами та ефективному пошуку [4]. Нові ролі включають організацію програм з медіаграмотності, наприклад, для школярів чи літніх людей, та підтримку досліджень через дані-менеджмент.

Бібліотекарі стають «цифровими кураторами», які керують базами даних, забезпечуючи точність і доступність інформації [3].

По-третє, інтеграція штучного інтелекту та технологій. У еру AI бібліотеки впроваджують інструменти для автоматизованої обробки даних, персоналізованих рекомендацій та віртуальних асистентів. Наприклад, AI допомагає в каталогізації, перекладі мов та аналізі трендів користувачів, роблячи бібліотески активними учасниками формування інформаційного середовища. Це включає використання чат-ботів для запитів та AI для персоналізованих рекомендацій, як у сучасних цифрових бібліотеках. В академічних бібліотеках це проявляється в нових посадах, таких як «Open Research Librarian» чи «Data Visualisation Librarian», де фокус на підтримці досліджень з використанням AI [2].

Незважаючи на позитивні трансформації, бібліотеки стикаються з низкою викликів. Основний – інформаційне перевантаження, яке призводить до цифрового розриву, проблем приватності та необхідності постійної адаптації персоналу. Фінансові обмеження ускладнюють впровадження технологій, особливо в країнах, що розвиваються, де бракує ресурсів для цифрової інфраструктури. Крім того, швидкі технологічні зміни вимагають безперервного навчання: бібліотекарі мусять освоювати IT-навички, AI та менеджмент даних, але часто стикаються з браком коштів на тренінги. В умовах гіперінформації актуальними є етичні питання, як захист приватності даних та боротьба з дезінформацією.

Перспективи розвитку обнадійливі: бібліотеки можуть стати центрами спільнот, культурного контролю та трансгуманізму в цифровому суспільстві. В українському контексті це включає адаптацію до викликів війни, з акцентом на безбар'єрне суспільство та співпрацю з видавцями для цифрових трансформацій. Стратегії розвитку передбачають впровадження хмарних технологій, блокчейну для безпеки даних та програм з цифрової інклюзії для

подолання розриву. Майбутнє – у створенні екосистем знань, де бібліотеки поєднують традиції з інноваціями.

Отже, трансформація ролі бібліотеки в умовах гіперінформації – це не лише адаптація до технологій, а й переосмислення її як соціального інституту, що формує культуру та забезпечує рівний доступ до знань. Бібліотеки продовжать еволюціонувати, стаючи центрами інновацій для подолання інформаційного хаосу.

Джерела та література

1.Changing Role of Librarians in 21st Century. ResearchGate, 2025. URL: https://www.researchgate.net/publication/395185431_CHANGING_ROLE_OF_LIBRARIANS_IN_21ST_CENTURY (дата звернення: 15.11.2025).

2.How IT is Reshaping Libraries and Information Services in the Digital Era. LIS Academy, 2024. URL: <https://lis.academy/information-communication-society/it-reshaping-libraries-information-services/> (дата звернення: 15.11.2025).

3.Evolving Roles of Academic Librarians Adapting to Change and New Technologies. Springer Nature, 2025. URL: <https://surl.lt/tqdpjo> (дата звернення: 15.11.2025).

4.Libraries Roles and Practices to Enhance Information Resilience. SAGE Journals, 2023. URL: <https://surli.cc/ynlscs>(дата звернення: 15.11.2025).

5.Library Transformation in the Digital Age. ResearchGate, 2025. URL: https://www.researchgate.net/publication/376338061_Library_Transformation_in_the_Digital_Age (дата звернення: 15.11.2025).

Світлана Дорошенко, Людмила Дерев'янка

м. Полтава

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК

Бібліотеки завжди були місцем пошуку інформації та доступу до знань. З часом такі можливості значно розширилися, адже сьогодні вони застосовують